

בס"ד

חינוך לאור הפרשה

פרשת ויקהל - פקודי

תריס את האב!

גיליון מס' 136 תשפ"א
הרב יהונתן דדון

yd0527606276@gmail.com

חינוך לאור הפרשה/פרשת ויקהל - פקודי תרים את הלב!

ישנו סיפור מפורסם מאוד על הנצי"ב מוואלווין דצ"ל (רבי נפתלי צבי יהודה ברלין). הנצי"ב היה אחד מענקי הרוח של העם היהודי, הוא חיבר חיבור מקיף ועמוק על התורה ועוד כמה ספרים חשובים, אחד הספרים שחיבר הוא ספר בשם "העמק שאלה". כשסיים לכותבו הוא ערך מסיבה גדולה והזמין את חבריו לשמוח איתו בשמחתו. באותו מעמד הוא סיפר את הסיפור הבא: בילדותי הייתי ילד שובב וקופצני, לא אהבתי ללמוד ומוריי ומלמדיי התייאשו ממני זה מכבר. באחד הלילות אני שוכב על מיטתי מתקשה להירדם, והנה אני שומע את אבי מנהל שיחה עם אמי, כנראה הם חשבו שאני שקוע בחלום מתוק... "אני חוזר כעת מפגישה עם מנהל התלמוד תורה של נפתלי", אמר אבי לאמי, כמובן שנדרכתי והתאמצתי להאזין לשיחה, "והוא אמר לי", המשיך אבי ואמר, "חבל שאנחנו משלמים שכר לימוד עבורו, בין כה וכה לא ייצא ממנו תלמיד חכם, הלימוד לא מעניין אותו, מוטב שתמצאו לו אידו עבודה או אומנות שיוכל לעזור לכם בכלכלת הבית". לא האמנתי למשמע אוזני, והנה אני שומע את אבי ממשיך "שוחחתי עם שכננו הנגר, הוא זקוק לשוליה שיעזור לו, הוא ישמח שכבר מחר נביא אליו את נפתלי שלנו"...

מספר הנצי"ב לנוכחים: באותו רגע הרגשתי כאילו הכה בי ברק, ובאותו רגע עצמו הרגשתי "נשיאות לב" ואמרתי לעצמי, נפתלי, אתה יכול! תפסתי את הרגע, זינקתי ממיטתי ואמרתי להוריי המופתעים: "אני רוצה להמשיך ללמוד תורה, מחר אני הולך

לתלמוד תורה ואהיה תלמיד מצטיין" ... "תארו לעצמכם שהייתי נרדם באותו לילה", סיים הנצי"ב את סיפורו, "מי היה כותב את כל הספרים שכתבתי? והכל בזכות מה – בזכות נשיאות לב של רגע".

*

בפרשת השבוע (ויקהל) ישנו פסוק שנראה "פשוט", אבל לאחר התבוננות נוספת בו, ניתן לקבל ממנו כמויות של אמביציה, חזון ושאיפה. "ויצאו כל עדת בני ישראל מלפני משה, ויבואו כל איש אשר נשאו ליבו וכל אשר נדבה רוחו אותו הביאו את תרומת השם למלאכת אהל מועד, ולכל עבודתו ולבגדי הקודש". משה רבינו מסיים לצוות את בני ישראל על הקמת המשכן, והתורה מציינת שמיד וללא כל שהות – "ויצאו כל עדת בני ישראל מלפני משה, ויבואו כל איש אשר נשאו ליבו וכל אשר נדבה רוחו אותו הביאו את תרומת השם" – בני ישראל ראו זאת כזכות ליטול חלק במיזם זה, והם הדרדו לקיים את רצון הבורא. הרמב"ן אומר שהפסוק מדבר על שתי קבוצות אנשים: הקבוצה האחת – "כל איש אשר נשאו ליבו". והקבוצה השנייה – "וכל איש אשר נדבה רוחו אותו". זאת אומרת, יש את כלל בני ישראל, נדיבי הלב, אשר תרמו משלהם את חומרי הגלם עבור המשכן וכליו, ויש את הקבוצה הנוספת – אלו העוסקים במלאכה בפועל – בוני המשכן, טווי יריעות העיזים, טווי בגדי הכהונה, פסלי וצורפי הזהב והכסף וכל שאר המלאכות אשר הצריכו חכמה ומיומנות מיוחדים. שתי קבוצות אלו הביעו נכונות מיידית, אלו הביאו את חומרי הגלם, ואלו הביאו בנוסף לחומרים גם את עצמם כדי לעבוד בבנייה עצמה. כידוע, עבודת בניית המשכן על כל פרטיו דרשה חכמה יתירה ומיומנות מיוחדת, לא לחינם התורה קוראת לעוסקי מלאכת המשכן "חכמי לב", רק בעלי חכמה יכלו להתעסק במלאכה עדינה זו. התורה חוזרת על כך פעמים רבות, למשל: "מילא אותם חכמת לב לעשות כל מלאכת חרש

וחושב ורוקם בתכלת ובארגמן, בתולעת השני ובשש ואורג, עושי כל מלאכה **וחושבי מחשבות**, וכן בפסוק נוסף **"לחשוב מחשבות** ולעשות בזהב ובכסף ובנחושת ובחרושת אבן למלאת ובחרושת עץ, לעשות בכל מלאכה" – המלאכה הייתה מאוד עדינה והצריכה חשיבה לא פשוטה. **וכאן מגיעה שאלה גדולה:** מהיכן היו לבני ישראל אנשים בעלי אומנויות? הלא במשך מאות שנים הם היו עם של עבדים, עוסקים בבניה, בטיט ובלבנים, בסחיבה ובמלאכות כפיים המצריכות עמל רב, והנה משה רבינו מבקש אנשים שיעסקו במלאכות כל כך עדינות – "במלאכת מחשבת". מהיכן היו להם אנשים בעלי מוטוריקה כזו עדינה? היכן הם למדו את המלאכות העדינות הללו? נדמיין לעצמנו אדם שהתעסק רוב חייו בקידוחי אדמה וסלעים, האם בסוף ימיו יוכל להתעסק בצורפות או ברקמת משי? מן הסתם שלא, אדם כזה איבד את החוש המוטורי העדין... איך ייתכן שאנשים מבני ישראל הסכימו לקחת על עצמם משימה שאין להם בה שום מושג? שתי מילים נותנות את התשובה – "ויבוא כל איש אשר נשאו ליבו". נשיאות לב היא המפתח להצלחה! וכך כותב הרמב"ן: "וטעם אשר נשאו ליבו" – כלומר, מה עניינה של נשיאות הלב בקשר לבניית המשכן? – "כי לא היה בהם שלמד את המלאכות האלה ממלמד, או מי שאימן בהן ידיו כלל, אבל מצא בטבעו שידע לעשות כן, ויגבה ליבו בדרכי השם לבוא לפני משה לומר לו אני אעשה כל אשר אדוני דובר". בדרך כלל כשמציגים בפני אדם משימה כבדה שמעולם לא התנסה בה, הוא מרים ידיו ואומר לעצמו – אין לי שום סיכוי לעמוד בה... באה התורה ומלמדת אותנו שלא זו הדרך. אל לו לאדם להרים ידיו בייאוש. להיפך, עליו להיות "נשוא לב", הנה, מתוך בני ישראל היו כמה שנשאם ליבם והם באו למשה בעוז ובביטחון ואמרו: אנחנו נעשה את כל אשר אדוני דובר! לא היה להם פחד ולא חשש שמא הם לא יוכלו לעמוד

במשימה, אלא גבה ליבם בדרכי ה', הם ידעו שאין גבול ואין תכלית
למה שיש בכוחו של אדם לעשות. הביטחון של האדם שהוא יכול
ומסוגל – מוביל אותו אל ההצלחה...

*

נתבונן בדבריו של רבי ירוחם הלוי ליבוביץ זצ"ל (בספרו "דעת תורה"): "אם
תסתכל באדירי עולם, כל העשירים הגדולים, הנם רובם ככולם
באו לשיא עלייתם כי אם רק הודות ליוזמתם הכבירה. איש חסר
יוזמה, לא ייתכן לו בשום אופן לעלות אל על. סימן מובהק הוא
באדם, איש בעל יוזמה בחון ומודע כי הוא ממין חומר הגדולים
הוא, והמעפילים לעלות – אל ראש ההר יגיעו! ואם אינו בעל יוזמה,
כי אז תבחן וודאי כי הוא ממין השפלים והננסים הוא, ואשר במצב
זה כבר כן יישאר בלתי ספק". האדם חייב להיות בעל מעוף, אסור
לאדם לומר לעצמו מי אני ומה כוחותיי, אלא עליו לקחת על עצמו
"פרויקטים" גדולים, גם אם הם נראים מעבר לכוחותיו, ולהתקדם
לאט לאט, שלב אחר שלב... כאלו היו אותם בוני המשכן – "ויבאו
כל איש אשר נשאו ליבו"...

*

אדם חייב להאמין בעצמו!

בסיום דבריו, כותב רבי ירוחם: "זוהו באמת דרך הראשונים. מאין
התגדלו אלה ארזי הלבנון, אם לא מהיוזמה הכבירה שלהם, אשר
הייתה ממש עד למעלה מכוחותיהם. ושפל מצבנו אנו הוא בעיקר
מחמת יזמתנו הדלה, כי בלי יוזמה אין סופית, לא נעשה כלום וכלום,
מהפסיעה הראשונה תיכף צריכה להיות פנייתו ומגמתו לרום
המעלה... ומן ההכרח היותר גדול, דווקא להביט ולחקות את הכי
גדולים וענקים, כי אז ודווקא אז, יעלה לרום כוחותיו שלו, אבל בלי
היוזמה הזאת, אין פעולה ואין הצלחה". זהו הסוד של כל המצליחנים
– אמביציה, רצון ובעיקר אמונה כנה בעצמם... (הרב משה שינפלד שליט"א)

*

אין מקום רחוק!

הסיפור הבא מסופר על רבי נחמן מברסלב זצ"ל: "באחד מימי חייו הקצרים והמופלאים, עקר רבי נחמן את מקום מושבו אל מקום יישוב חדש. בטרם פנה לראות את ביתו, עצר לשאול את אחד מן התושבים המקומיים אשר גר שם זה מכבר, בדבר מקום שקט שאליו אפשר לצאת כדי למצוא מנוחת נפש מרעש ומטרדות העולם, מקום אשר לאחר השהייה בו ניתן לחזור אל חיי העיר בכוחות רעניים ובהתבוננות חדשה ועמוקה יותר. ענה לו המקומי כי אכן ישנו מקום כזה, אך למרבה הצער הוא רחוק מן היישוב ולכן אין האנשים מוצאים את הפנאי כדי לעצור את מרוצת חייהם, להימלט מתובענות השגרה ולצאת לשם. התבונן בו רבי נחמן בנועם ואמר לו, כי אם ישכילו האנשים להבין את ההשלכות הרחבות של מקום שכזה לחייהם, אז שוב אין מקום רחוק..."

*

"אל תאמר נער אנוכי!"

שבת קודש פרשת מסעי תשע"ו. מחזה מרגש ומפעים נגלה לנגד עיניהם של בני ישיבת "אור אלחנן". מו"ר ראש הישיבה החולה והמיוסר, הגאון רבי משה מרדכי חדש, מיסב עמהם בסעודה שלישית ולפתע פותח את סגור ליבו ונושא דברים נרגשים באזניהם. ארבעה ימים לאחר מכן, יום רביעי כ"ח תמוז תשע"ו, ותעל נשמתו של ראש הישיבה זצ"ל בסערה השמימה. דבריו, שלמפרע התבררו כאחרונים שנשא בפני בני ישיבתו, קיבלו משמעות מיוחדת כצוואה לדורות. וכה היו הדברים, כפי שנרשמו בצאת השבת על ידי תלמידיו: "אני עומד לדבר דברים כדבר איש אל רעהו, אפשר לקרוא לזה שאני פושט את הפראק... וזה כי אני חושב שהדברים יהיו לתועלת. בהיותי נער צעיר בישיבת חברון, בסוף זמן קיץ תשי"ז,

הייתי אז בסוף שיעור ג', בגיל שבע עשרה שנים (התחלתי ללמוד בישיבת חברון בגיל ארבע עשרה), הרגשתי שלא כל כך הולך לי... הרגשתי שאני לא מספיק ניצלתי... למדנו אז מסכת גיטין, והרגשתי שאינני יוצא מהזמן עם כל התכניות שתכננתי בתחילת הזמן... ציפיתי ליותר מזה... אני זוכר איך ניגשתי לפינה במקום שלא יראו אותי, ופשוט פרצתי בבכי... קיבלתי על עצמי אז להתחזק בלימוד בסוף הזמן. בבין הזמנים נסעתי למירון לציון הרשב"י, וקראתי על הציון בבכיות נוראות את כל ספר התהילים. באלול למדו אז בישיבה פרק האומר, וקיבלתי על עצמי ללמוד במהלך זמן אלול מפרק האומר ועד סוף המסכת, לבד בלי חברותות (זו לא עצה טובה, אבל בזמנו חשבתי שכך אני אצליח לסיים את ההספקים...), למדתי אז בהתמדה עצומה. חשבתי שאף אחד לא שם לב, אבל אחרי כמה ימים ניגש אלי הגאון רבי אהרן כהן זצ"ל ראש הישיבה, ואמר לי שהוא שם לב שאני לומד בהתמדה גדולה. סיפרתי לו את מה שעבר עליי ואת הקבלה שלי, הוא שאל אותי איך אני לומד, ועניתי לו שאני לומד באופן יסודי את הגמרא עם רש"י ותוספות ועם המהרש"א, ובנוסף אני גם רואה את הר"ן והרא"ש כשצריך, הוא המליץ לי אז להחזיק גם רשב"א מתחת הגמרא אם יהיו לי קושיות, הוא סבר שההערות של הרשב"א מאוד יוסיפו לי. בתקופה הזו עשיתי שטייגן גדול והייתה לי עליה עצומה. יום אחד הייתה חתונה של בחור אחד מהמבוגרים בישיבה, זה היה שבועיים או שלושה בתוך אלול (אז עדיין נהגו בישיבת חברון להתחתן באלול, רק לאחר מכן כשבאלול אחד היו הרבה חתונות וזה הרס את כל הצורה של האלול, הפסיקו להתחתן באלול), הוא היה מבוגר ממני בעשר שנים אבל היה לי קשר חזק איתו בעיקר בלימוד, הוא היה מאוד חזק במהרש"א, הוא היה לומד את הגמרא ביחד עם המהרש"א, וגם אני מאוד אהבתי לראות את המהרש"א, כך היה לנו קשר מאוד חזק בלימוד, אני הרגשתי שאני חייב להשתתף בחתונה ולא ידעתי מה לעשות כי הרי זה יפגע בהספקים שלי. בזמנו

היה מקובל לערוך את החופה אחר הצהריים, ואחר כך בלילה הייתה סעודה, בדיוק באותו יום בצהריים למדתי טוב את הסוגיה והייתה לי קושייה חזקה, התעמקתי בסוגיה ופתאום התבהרה לי הסוגיה, הרגשתי כזו מתיקות, וכדרכם של אנשים כשיש משהו מתוק, הם דוחים את עצמם מלעשות כל מיני דברים, דחיתי את עצמי קצת מללכת לחתונה, המשכתי להתעמק ודחיתי עוד קצת ועוד קצת, עד שפתאום אני רואה את הבחורים חוזרים מהחתונה. מיד תפסתי את עצמי "אוי, הפסדתי את כל החתונה"... הרגשתי כזו הנאה, תאמינו לי שלא התחרטתי, ואל תדאגו, החתונה הייתה שמחה גם בלעדיי"...

*

בהמשך דבריו חזר רבי משה על הדברים שהיו שגורים בפיו תמיד:
"קראנו בהפטרה: "ויהי דבר ה' אלי לאמר, בטרם אצרך בבטן ידעתך ובטרם תצא מרחם הקדשתך נביא לגוים נתתיך, ואמר אהה ה' הנה לא ידעתי דבר כי נער אנכי, ויאמר ה' אלי אל תאמר נער אנכי כי על כל אשר אשלחך תלך ואת כל אשר אצווק תדבר".
הקב"ה אומר לירמיהו הנביא שלמרות שהוא רק נער, יתחזק ללכת, שהרי "אשלחך". כלומר שהשליחות היא מהקב"ה והוא יחזקהו ויאמצהו, ולא רק זה, אלא ש"תלך" היינו שגם הוא יתחזק לילך מכח עצמו. וכך גם אומר הקב"ה למשה רבינו: "ועתה לכה ואשלחך אל פרעה והוצא את עמי בני ישראל ממצרים. ויאמר משה אל האלוקים מי אנכי כי אלך אל פרעה וכי אוציא את בני ישראל ממצרים. ויאמר כי אהיה עמך וזה לך האות כי אנכי שלחתיך".
הואים שמשו רבינו היה צריך קודם להתעוררות מצד עצמו "לכה", בכדי שהקב"ה יעזור לו וייתן לו את הכח לעשות את השליחות שלו "ואשלחך".
כך מצאנו גם בנבואתו של ישעיה הנביא: "שמע את קול ה' אומר את מי אשלח ומי ילך לנו ואומר הנני שלחני". שאל ה' את מי אשלח,

כלומר שהקב"ה ייתן כח מצד מה שהוא המשלח, אבל זה רק בתנאי שיתאמץ השליח ללכת מעצמו בבחינת "יילך לנו", וזה מה שהשיב ישעיה "הנני שלחני" – כלומר שהוא מוכן ללכת מצד עצמו אבל הוא מבקש שהקב"ה יעזור לו בבחינת "שלחני". יוצא מזה מוסר השכל גדול, שהרי טבע בני האדם שלא להרגיש את עצמם כיכולים לשליחויות גדולות והישגים כבירים, אבל מי לנו גדול ממשה רבינו, ישעיהו הנביא וירמיהו הנביא, שלמרות שמצד עצמם חששו ל"מי אנכי" כלומר שאין להם מספיק כח לזה, השיב להם הקב"ה "אנכי שלחתיך" – "אל תאמר נער אנכי". כלומר, למרות שהם חוששים שאין ביכולתם לבצע את השליחות, בכל אופן אם הם יתעוררו מעצמם עד כמה שיש להם כח לזה, הם יזכו לסייעתא דשמיא ע"י הקב"ה שהרי "אנכי שלחתיך". המשיך רבי משה זצ"ל ואמר: "הרבה פעמים יש בחורים שאם היינו מעירים להם, לדוגמא שהוא לא מתאים ללמוד עיון או לחילופין ללמוד בקיאות וכדומה, הוא היה מאוד נפגע ממה שאומרים לו, ואותו בחור עצמו אם נשאל אותו למה הוא לא משקיע בדברים האלו, הוא יענה שהוא לא מתאים לזה, "זה לא בשבילי", והלא זה פלא, אם היינו מעירים לו על זה הוא היה נפגע, ומה קרה עכשיו שהוא יכול לומר את זה על עצמו, אותם דברים בדיוק. התשובה היא, מכיוון שהבחור לא יודע להעריך את עצמו, כמה הוא שווה ולאיזה הישגים הוא יכול להגיע. ואותו דבר אם נאמר לבחור תתפוס את עצמך, לפעמים הבחור עונה שאין לו את הכוחות והכישרונות לזה... לפעמים בחור יש לו זמן ללמוד, יש לו את הכוחות, אבל בדיוק יש לו משהו חשוב מאוד לסדר, דבר עסקנות שיכול להיעשות על ידי אחרים, ופתאום אין לו את כל היכולות שלו. צריך לדעת שאין שום צדק בדברים האלו, הדברים האלו נובעים רק מעצלנות, שהם לא רוצים לראות ולנצל הכוחות הטמונים בהם. יש בחורים שאומרים לי שהם לא יכולים, אני יודע שיש לכל אחד ואחד

פה כוחות מיוחדים, אף אחד פה לא יצליח לשכנע אותי שאין לו כוחות! מקסימום הוא יצליח לשכנע שהוא מדבר דברי עצלות... הקריאה היא לכל אחד ואחד מבני החבורה: "אל תאמר נער אנכי", תגלו את הכישורים ואת הכוחות שבכם ותנצלו אותם, ונכון שבהתחלה הדבר לא קל, "כל ההתחלות קשות"... אבל "קבלו עליכם - ומכאן ואילך יערב לכם".

*

לסיום:

תעשה מה שאתה יכול!

יש ילדים (ואנשים) שחושבים לעצמם: אני לא יכול לעשות הרבה, אין לי כוחות לעשות את מה שנדרש ממני... להם אנחנו צריכים להשיב: אתה תעשה כמה שאתה יכול ומסוגל. זה מה שנדרש ממך! דוגמא לכך מצאנו בפרשת השבוע (פקודי): "ויהי בחודש הראשון בשנה השנית באחד לחודש הוּקַם המשכן, ויקם משה את המשכן"... המתבונן בפסוקים אלו מגלה דבר מעניין: ה' מצווה את משה רבינו להקים את המשכן, ואילו בפועל נכתב "הוּקַם המשכן" - כלומר, מישהו אחר הקים אותו, ואחר כך כתוב "ויקם משה את המשכן" - כלומר, משה רבינו בעצמו הקים. מה פשר שינויי הלשון? ה"כלי יקר" בביאורו לתורה מגלה את הסוד: חז"ל במדרש (ויקרא רבה ע"ב, ד') כותבים שלאחר שכל מרכיבי המשכן היו מוכנים ומשה רצה בפועל להקימו יחד עם חכמי הלב, הם לא הצליחו ולא יכלו להקימו. הקרשים היו כבדים, ומלאכת ההרכבה הייתה מאוד לא קלה. אמר הקדוש ברוך הוא למשה רבינו: "עסוק אתה בהקמתו והוא עומד מאליו", לכך נאמר "הוּקַם המשכן" - מאליו. ה' אמר למשה רבינו לעשות את המקסימום שהוא יכול, ורק אחרי שמשה רבינו יקים את המשכן ויעשה את המקסימום מבחינתו, רק אז תבוא העזרה משמים והמשכן יעמוד מאליו בדרך נס...

מסיים הכלי יקר ואומר: "ויש בזה רמז לכל המעשים אשר האדם עושה, כי קצרה יד האדם להשלימם החל וגמור, אלא האדם הוא המתחיל והשם יגמור על ידו".

*

הרב ישראל מאיר לאו שליט"א בספרו "יחל ישראל" על מסכת אבות (פרק ב' משנה ט"ז) מביא רעיון נפלא בשם רבי מאיר שפירא מלובלין. התורה מספרת שבתיה בת פרעה ירדה לרחוץ ביאור, ולפתע היא ראתה את התיבה ובה משה, צפה על פני המים. התיבה שטה באמצע היאור ובתיה לא הייתה מסוגלת להגיע אליה, ובכל זאת התורה כותבת שבתיה הושיטה את ידה – "ותשלח את אמתה" לעבר התיבה. חד"ל אומרים שבאותו רגע קרה נס וידה התארכה והגיעה לתיבה. והשאלה מתבקשת: הרי בתיה לא ידעה שיתרחש לה נס, אם כך, לשם מה היא שלחה בכלל את ידה, האם היא לא ראתה שבאופן טבעי אין לה סיכוי להגיע אל התיבה? התשובה היא: ה' לא עושה נס לבן אדם אם האדם מצידו לא עושה השתדלות, לבתיה התרחש נס רק משום שהושיטה את היד, נכון שהיא לא ידעה שיתרחש לה נס, אבל היא הבינה שעליה מוטל לעשות את מה שהיא כן יכולה, ולו יהי זה הושטת יד...

*

גם במלאכת החינוך – אנחנו צריכים לעשות את המוטל עלינו וה' ייתן לנו סיעתא דשמיא לחנך את הילדים שלנו שהם גם ילדינו...
שבת שלום!

העלון יוצא לאור
בסיוע תלמוד תורה
"נצח ישראל" בית שמש

לתגובות ולקבלת העלון במייל: yd0527606276@gmail.com